ΚΡΙΤΙΚΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ - ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ

«Σέντζας»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Το να ανασύρεις έργα από το χρονοντούλαπο της ισχνής μας θεατρικής δραματουργίας είναι μία πράξη που περισσότερο δικαιώνει την ιδέα να περισώσεις κάτι από το πολιτιστικό μας παρελθόν, κάτι που ανήκει πιο πολύ σε φιλολόγους, ιστορικούς του θεάτρου μας και σκηνοθέτες, παρά στην ανάγκη επιβίωσης, για κάτι που δεν υπήρξε και μάλιστα στην περίπτωση του «Σέντζα», ενός έργου γραμμένου περισσότερο στο πόδι, ενός απλοϊκού περισσεύματος ηθογραφίας, χωρίς τη σωστή έννοια της ηθογραφίας ή υπολειμμάτων ενός Γκολντόνι, ενός Μακιαβέλι με τον «Μανδραγόρα» και γενικά κάτι από γονιμοποιημένο σπέρμα της «κομέντια ντελ άρτε».

Ανεξάρτητα, όμως, απ' όλα αυτά, πρέπει να σημειώσουμε πως ο Παντελής Χορν υπήρξε ο συγγραφέας που θέλησε να υποτάξει σε έναν απλοϊκό μύθο στοιχεία κοινωνικής χαλάρωσης γύρω από τα αστικά ήθη και τον δήθεν στέρεο κορμό τους πάνω στο τρίπτυχο «Πατρίδα, θρησκεία, οικογένεια».

Το έργο διαδραματίζεται σε ένα νησί του Αιγαίου κοντά στην πόλη. Ο Σέντζας είναι ένας πλούσιος τραπεζίτης που πήρε διαζύγιο από τη γυναίκα του, επειδή ήταν ερωτικά ανεπαρκής. Είναι πολύ πλούσιος, τόσο που μπορεί να εξαγοράσει όλον εκείνον τον τόπο και να κάνει το κέφι του, όπως μπορεί. Και δεν μπορεί να κάνει τίποτα άλλο από το να πετάει τα χρήματά του στον αέρα για να τα αρπάζουν οι κάτοικοι του νησιού, όπως μαζεύονται τα σκυλιά γύρω από εκείνον που τα ταΐζει.

Οι προύχοντες της πόλης εκείνης, δάσκαλοι, δημοτικοί άρχοντες, ιερείς και κάθε λογής ηθικολόγοι είναι έτοιμοι να έρθουν στα χέρια για τον ποιον ευνοεί περισσότερο ο Σέντζας και για το ποιος μπορεί να του αρπάξει περισσότερο χρήμα. Αλλά ο Σέντζας έτσι εξαργυρώνει την αυταπάτη του και τον τυραννικό του πόθο να δείχνει πως είναι ακατανίκητος εραστής.

Αφήνει να διαδίδεται πως δεν υπάρχει γυναίκα στο χωριό που να μην της έκανε έρωτα και που δεν γονιμοποίησε το σπέρμα του τόσο, ώστε να δείχνει σαν ένα υπερφυσικό ον. Και εκείνοι υποκλινόμενοι μπροστά στο χρήμα, τον αφήνουν να διαδίδει αυτή την εξωφρενική του φρεναπάτη και αν κάποτε αγανακτούν και θέλουν να τον διώξουν από την πόλη, είναι πρόσχημα για να του πάρουν περισσότερα.

Τελικά, το έργο συντηρείται με μια του πράξη μεγαλοψυχίας να παντρευτεί την κόρη του άρχοντα της πόλης και της αποκαλύπτει το μυστήριό του, αν και εκείνη χόρτασε τον έρωτα από έναν πλανόδιο μικροπωλητή που είχε εν αφθονία, ό,τι έλειπε από τον Σέντζα.

Η παντοδυναμία του χρήματος θυμίζει και ένα άλλο έργο σύγχρονο, τηρουμένων βέβαια των αναλογιών «Την επίσκεψη της γηραιάς κυρίας» του Φρίντριχ Ντίρενματ. Αλλά όταν πρωτοπαίχτηκε το έργο αυτό στην Αθήνα το 1961, ο Χορν είχε πεθάνει (1941). Ο Σέντζας κατά τους αναλυτές του έργου του Παντελή Χορν είναι η σημαντικότερη δημιουργία του. Πρωτοπαίχτηκε στη σκηνή του θεάτρου «Κεντρικόν» στις 22 Μαΐου 1925. Ξεσήκωσε σάλο στους κριτικούς κύκλους, αφού οι περισσότεροι δεν αποτόλμησαν να αναφέρουν τον μύθο του «για λόγους κοσμιότητας».

Ας μην ξεχνάμε πως τότε κυβερνούσε η δικτατορία Παγκάλου και αυτός ο περισσότερο ανόητος απ' όλους τους δικτάτορες, ξεχείλιζε από ηθική, αφού μετρούσε και το ύψος της φούστας των γυναικών και αφού συνέλαβε τον Καρυωτάκη και την Πολυδούρη σαν παράνομο ζευγάρι, σε μία βόλτα τους στο Φάληρο. Σκεφτείτε τι έχουμε υποστεί από τους ηλίθιους που θέλησαν να μας σώσουν. Επόμενο ήταν το έργο να κατέβει και να μην ξαναπαιχτεί μέχρι σήμερα. Η αένναη σε αυτόν τον τόπο κοινωνικοπολιτική διαφθορά δεν ανέχεται έργα σαν τον Σέντζα, *ούτε επιθυμεί να βλέπει στη σκηνή* του θεάτρου τον καθρέφτη της.

Ο Κώστας Τσιάνος έδωσε, όμως, μία γενναία σκηνοθετική γραμμή, ισοζυγίζοντας το πολιτικό και κοινωνικό αντίβαρο με το ερωτικό και παιχνιδίζοντας πάνω σε ένα γνήσιο ελληνικό έργο, που η ηθογραφία απλά συμπληρώνει ότι πρέπει και τίποτα παραπάνω.

Τα σκηνικά και τα κοστούμια της Ρένας Γεωργιάδου ζωντάνεψαν μία εποχή με φαντασία και ευρηματικότητα. Αρκετά καλή και η μουσική επιμέλεια του Θανάση Μωραΐτη.

Ο Σέντζας (Τάκης Χρυσικάκος) έπαιξε στον ρόλο που του πήγαινε γάντι. Μπορώ να πως πως η εμφάνισή του στο έργο αυτό θα μείνει σαν μία μεγάλη επιτυχημένη στιγμή της καριέρας του.

Η Νικολέτα Βλαβιανού (Μόσχα), η Ελευθερία Βιδάκη (Μαρίτσα), ο Τάσος Πεζιρκιανίδης (Μαθιός), ο Περικλής Καρακωνσταντόγλου (δάσκαλος), ο Γιάννης Δεγαΐτης, ο Σωτήρης Τζεβελέκος και όλοι οι άλλοι στάθηκαν στο ύψος μίας πολύ επιτυχημένης παράστασης.

Ο Παντελής Χορν πέρα από το «Μελτεμάκι» έδωσε με το έργο αυτό τη δριμύτητα ενός θεατρικού βοριά.

